

הכתבה ב"דעות" 20 בנושא 'בינו לבינה לפני הנישואין' וערב העיון שהתקיים בעקבותיה העמידו אותנו בעין "מיini סערה" תקשורתית. לאחר ראיונות בחלק קטן מכל התקשורות שפנו אלינו, מצאנו עצמנו עוסקים בשיחות טלפון, כתיבת מכתבים ואך נסעה למחוזות רוחקים, במטרה ליעץ את עמדתנו נאמנה ולישייר את החזרות. הסורה נבעה בעיקר מעצם העלתת הנושא, אשר לדעת חלק מהאנשים אין להעלו על דל שפטאים.

מטרתנו הייתה, כפי שתוכל לראות במכתבי לרבני ישיבת מעלה אדומים, להציג אל פניהם השיטה בעיה שעמיה רבים מהצעירים מתמודדים. לא ניסינו ליצור פיתרון או לנשח הלהכה חדשה. כן ניסינו, ונמשך לננות, לקיים את הכו"ל "לא תוכל להתעלם", ביחס לביעיות

הצומחות מתוך התמודדותנו הדתית עם אתגרי העולם המודרני.

לטעמי, שאלת הרוקים/רווקות זוכה לרייטינג מופרז, ולא משום שאיננה חשובה. מדובר בקצת הקrhoון של סוגיות המשפחה היהודית המשiska את כולנו. דומני כי לא התחלנו לעסוק בעיות ובאתגרים העומדים בפני זוג המקים חיים את ביתו. חלוקת הנטול, גידול ילדים, פיקוח ושליטה על הצרכיה של אמצעי תקשורת בבית ולימוד משותף הם רק חלק מהסתויות שילו לדיון בשנים הבאות. אני סבור שקיים צורך עזין מחודש ובחקמת משגנות נוספת על אלו הקימות על מנת להתמודד עם האתגרים החדשניים העומדים על סדר יומנו. **בית המדרש לזוגות אשר בכוונתנו להקים בשנה הבאה, יהיה חלק מההיענות לאתגר זה, ועל כן נרחב בגילוונות הבאים.**

פורום יום פקדות

משזה ארבעה חודשים פועל לצד התנועה פורום "יום פקדות". מטרתו הראוייה היא לצמצם את הסרבנות הדתית ולהקטין את הבהיר האלים העולים בחברותנו לקראת ההתנקות. הפורום הוקם על ידי קצינים דתיים במילואים, ומנהל אותו יאיר אורבך, קצין דתי במיל', תושב מר. הפורום מארגן עצירות נגד סרבנות ושותף לעצרות כאלה; חברי הפורום מרצים במכיניות קדם צבאיות, משתתפים בהכנה המנתאלית של קציני מג"ב לקראת ההתנקות ומהתמים אף צעירים דתיים על עצומה נגד ההתנקות. אנו רואים בפעילותו של פורום זה תרומה חשובה שלנו לחיזוק הקשר בין המדינה לבין המדרש ולעיסוק עמוק בשאלות של דת ומדינה. ניתן להיכנס לאתר החדש של הפורום: www.yom-pkuda.org

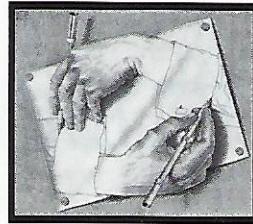
העסקים בצדqi ציבור באמונה...

סניף התנועה בא-ר-שבע החל בפועלונו בניצוחם של חברי תנועה פעילים במקום. עד כה מרכזו שני מפגשים מוצלחים בבית משפט לב-ציון. חברי דרומיים המעוניינים להציג יפנו למשרדי התנועה לקבלת פרטיים על המפגשים הבאים. הרחבת פעילותה של התנועה למוקומות רבים ומגוונים מחייבת הרחבת השורות. כל חרואה ב"אמני תורה ועבודה" כתובת לアイידיאולוגיה המקובלת עלי ועשיה אפשרות המדוברת אלabo, יתקבל ברכה. הנהלת התנועה מעוניינת במספר מצומצם של אנשים, צעירים וותיקים, המוכנים לתרום מזומנים ומכישוריהם לטובת פעילות התנועה. ניתן להשתלב בפורום הניהול, או לטפל בפרויקט ספציפי הקרוב ללבכם. לפרטם אתם מוזמנים לפנות לקיןלי ב:

052-4778814 ; tur-paz@zahav.net.il

משה (קיןלי) טור-פז, יו"ר התנועה, בשם הנהלת התנועה

גילון זה של "דעות" יוצא לקרה יום הזיכרון ויום העצמאות. דווקא ביום אל הדופה כי ערכים שהיו מובנים מאליהם ביחס למקום של הציונות הדתית ויחסה למדינה מתערירים ודורשים חיוק. אנו ב"אמני תורה ועבודה" עוסקים בפעילותינו הקבועה:
שבתות עיון - שבת העיון האחרון התקיימה בעבר שבת הנadol ועסקה בנושא "צדקה וצדקה", בשיתוף עם עמותת "עזרה לגדי".
ישיבות מועצה - בישיבת המועצה הקודמת דנו דפנה חורב, הרבה בני לאו וד"ר אביגעם רוזנק בנושא "ה חזון הציוני דתוי". הישיבה הבאה תיערך בסוף יוני ותעסוק בציונות הדתית אחרי ההתנקות.
ערבי עיון - ערבי העיון האחרון התקיים בעבר ביום השוואת עסק בושא "האמונה בעקבות השואה", בשיתוף עם "מרכז שלט".
בתי מדרש ו"דעות" - אנו ממשיכים בהקמה והפעלה של בתים מדרש ובהוצאה לאור של "דעות". בנוסף לפעילויות אלו אנו עוסקים עתה ביתר שאות בבחינת מקומנו במדינה הציונית-יהודית ובהעמקת מחויבותנו להלכה ולדמוקרטיה.

■ תוכן עניינים ■

■ מאמרם וכתבות ■

חולון לצהיר 6
עמית פרטיקן

מציאות דתית כהלכה 9
מיכחה גודמן

נעים להכיר : נתע אריאל, מנהלת "מעלה" 12
עינת ברזילי

דיכוי נשים בידי נשים 15
מעין כהן

■ מדורים ■

חלוקת דעתות |שתי נקודות מבט 4
על יום הדיכרן
اريאל פיקאר ואבי פיקאר

**17 מכתבים למערכת |
בעקבות "בינו לבינה, בין הלהכה למעשה"**

20 סאטירה אחרת

יוצא לאור בהוצאה
באמני תורה ונבודה
ומרכז יעקב הרצוג ללימודיו יהדות

עורכת: רבקה רוזנברג
מערכת: משה טור-פו, חגי ברוטוב, אריאל
פיקאר, יהודית חזני, אורן הראל, יקיור
אנגלנדזיד
עריכת תМОנות ועיצוב גרפי: רבקה פרקש
עריכת לשון: ר. רחל

כתובת המערכת: ת"ד 2006 ירושלים 01070
deot@toravoda.org.il

תגובה תתקבלו בברכה

דעת

תמונה שער:
www.england.org על אנגלנד, "קסם"

"דורנו ודאי איננו זמן הפרישות וההתבדלות. אין לנו פרושים ומובדים מתרבבות האומות. ואף המחנה הדתי, ומכל שכן הנوع הדתי, פתוח לכל רוחות הבאות מן החוץ. ההוו הדתי וקיים המציאות אינם חוסמים את דרך הרוחות... טענת ה"תמיינות" אינה עומדת בפני המציאות שבימינו, אינהאמת. פרט ליחידים, ואפילו רביהם, אין הדור תמים ביוטר ואינו יכול להיחבא בחבואה זה".

(מתוך ספרו של ישעיהו ברנטשטיין, "ייעוד ודרך", הוצאת מורשת, תל אביב, 1956).

נוחים הם החיים במחבוא, פשוטים, נטולי התלבטוויות. אולם המציאות מתדרקת על הדلت בעיקשות ואינה מותרת לאיש. אין עוד יכולת להתחבא מפני המציאות המורכבת והסבוכה הניצבת מולנו, ואין דרך לפרוש מן העולם, על אתגריו וביעותיו, ולהסתתר באיזו פינה קטנה ושקטה, מוגנת. הגבולות הברוריים של פעם הולכים ומיטשטשים, הולכים ומתュימים, ומהיבטים חשיבה מחודשת בכל התחומיים, חשיבה שתגדר מחדש - או שתבחר לא להגיד כלל - את העולם הדתי.

"דעתות" 21 הוא בוחינה של הגבולות בתחום העולם הדתי ומהוצה לו. אריאל ואבי פיקאר חלוקים בשאלת הגבול בין השכל הפרטיל לשכל הלאומי; מיכחה גודמן בודק האם המציאות הדתית נקבעת על פי ההלכה; מעין לוי כואבת את הגבולות הנוקשים שמצויב הממסד הדתי במקווה; עינת ברזילי משוחחת עם נתע אריאל, מנהלת בית הספר "מעלה" לקולנוע, על הגבול הדק שבין אמןות להלכה, ועמית פרטיקן בודק האם בני 'זהר' מצחיקים ליצור 'חולון' בין עולמות' כפי שקיים. מדור "מכתבים למערכת" מיוחד לתגובהות לכתבה "בינו לבינה - בין הלהכה למעשה" שפורסמה ב"דעתות" 20, והדיה עדין נשמעים. במדור הובאו תגובהותם של הרב דניאל טרופר, של רבני ישיבת ההסדר במעלה אדומים, של משה טור פז ושל טוביה אילן. תגובה אלו הן רק המעת שבעט, אולם צור המקום מהכיל את מכתביהם של כל המתביבים והפונים, והדיאון המבווך שהתעורר יימשך ודאי באפקטים אחרים.

אנו עומדים עבר יום העצמאות ה-57 למדינת ישראל, ונדמה כי קרובים הימים שבהם שאלת הגבולות החיצוניים של המדינה תפנה את מקומה, לפחות חלקית, לטובת בחינה מעמיקה של זהותנו הפנימית. זהות זו, שבנויותה חיונית להמשך דרכה של המדינה, לא תוכל להיבנות בהיחבא, ודאי שלא תוך פרישות והתבדלות מן העולם הסובב. אין גבול לאפשרויות השיח בנושא, וטוב שכך.

שלכם,

רבקה רוזנברג

שתי נקודות מבט

האבל עשה את שלו

אריאל פיקאר

דעת... בלב...

המדינה נכתה את מותם של החילילים, גם הקבר הוא נחלת המדינה,hti הקברות הצבאים בנויים שורות קברים זהים, החילילים ממשיכים לעמוד במדיהם האחידים בשורות ישרות מסדר נצח. המצבה על הקבר (כריית, בעגת המשפחות השכלות) אינה סובלת כל טקסט אישי על החיליל בלבד מספרו האישית, דרגתו, מקום נפילתו ועוד פרטיהם אחדים שאוטם אנו מבקשים למסור בכל טופס של משרד ממשלתי: ארץ הלידה, שם ההורים וכו'. כל אישית עם כבן של המשפחות השכלות.

לאחר מותם?

עוד הילד חשתי מנוכר בכל הטקסטים של יום הזיכרון לחיליל צה"ל. הרגשתי שאין כל קשר בין השירים העצובים והדיבוריים הגבוהים של אנשי הציבור לבין האבא הפרטני שלי שאותו הם כלל לא הכרו. מבטיהם הרציניים והעצובים של חברי והרתמים שנשקרו מעיניים של המבוגרים הבינו אוטי, והשתדלתי ככל יכולתי להתחמק מהtekstים הללו. כמבודר אני מרגש ביום הזיכרון שאבלי הפרט נלקח מمنיו והפך לסתול עבור אחרים. ביום זה המסתמן יותר מכל אחדות ולכידות, לא נותר מקום לכעס שיש בלבו על המנהיגות שבגלל יהירותה וטיפשותה נפל אבי והוא נפלו רבים רבים אחרים.

נוהג לחשב שמיומו של יום הזיכרון לפני יום העצמאות נועד לבטא כבוד והערכה "ל מגש הכסף", לאלו שbezotם אנו חיים כאן, מעין מנהגי זכר לחורבן" שאוטם היהודים ונוהגים לציין בשמחותיהם. אבל יש אלה גם זווית אחרת: לא את יום הזיכרון ממקמים לפני יום העצמאות אלא להפוך, את יום העצמאות אנו מתבקשים להציג תכוף ומיד לאחר יום הזיכרון; אין להניח את זיכרונו

הישראלית מותו של חיליל צה"ל "שווה יותר", ואני מדבר על הצד הכספי. ראו כמה מאמצים משקיעות משפחות נפגעי הטרוור כדי לקבל את אותו מעמד, ומנגד כמה התנדבות יש בקרב המשפחות השכלות של חיליל צה"ל לניסיון לחבר ליום הזיכרון "שלهم" גם את נפגעי הטרוור.

לעתים מתגנבת ללבבי מחשبة סוררת שמא החשיפה הרחבה שמקבלים סיוריםיהם של נופלים אינה באה אלא כדי לאפשר הזדהות. אישית עם כבן של המשפחות השכלות.

נדמה לי שבאופן סמלי האבל הפרטני שלנו, המשפחות השכלות, משמש ככלי לחיזוקן של תחושות לאומיות בקרב כלל הציבור, ומשום כך הוא מקבל חשיפה זאת. הסיסמה המנחה את הרעיון הזה היא "ב모ותם ציוו לנו את החיים", סיסמה שמטורחת לשולו את מחשبة שהמוות הזה היה סטמי כמו מוות בתאונות דרכים שכונראה אינו מצוי דבר לאיש.

האבל הפרטני שלנו, המשפחות השכלות, משמש ככלי לחיזוקן של תחושות לאומיות. הסיסמה המנחה את הרעיון הזה היא "ב모ותם ציוו לנו את החיים", סיסמה שמטורחת לשולו את מחשبة שהמוות

זהה היה סטמי

יום הזיכרון לחיליל מערכות ישראל מצוין בשתי דרכים שונות: הדרך האחת היא הטקסטים הרבים החוזרים על עצם מדיננה, ובهم מועלה זכר הנופלים קולקטיבי השניה היא אינספור הספרים, ולאחרונה גם הרטיטים, המספרים את סיפורם האישי של אוטם אנשים שנפלו על הגנת המולדת, והמשודדים ברדיו ובטלוויזיה במהלך כל היום כולו. במבט ראשון נראה כאילו ההנצחה האישית מבטאת את האבל הפרטני של הקרובים והחברים, אבל שאינו שונה במהותו מאבל על מותם במלחמה, בתאונת דרכים או מסרטן; אך לא כך הדבר. יש להניח שמחינתה המשפחתי והחברי אכן מדובר באבל אישי, אבל האפשרות בטוא רגשות נשמרת לרוב רק לאלה שמוטם מבטא גם את הפן הלאומי, ולפיכך הוא חドル מלאה פרטני בלבד. הרי גם על צעירים שמוטם מסרטן או בתאונת נעשה סרטים על ידי בני משפחתו וחברים, אך לאלו אין בנסיבות משבצת שיזור מלכנית כה רחבה כפי שיש לחיליל צה"ל.

אולי קשה לקבל זאת, אבל בתודעה הציבורית

הכותבים אבדו את אביהם במלחמות יום ה毅יפות

על יום הזיכרון

אבל קולקטיבי לטובה הפרט

אבי פיקאר

לא הנופלים הפרטיים הם המgoיסים לטובהה של המדינה. ההפק הוא הנכון. המעבר מזיכרון של קולקטיב אחד לזכרון של פרטיטים, יוצר הזדהות של הקולקטיב עם הפרטיטים האבלים על נפילת יקירותם

והתווא, יוצר הזדהות של הקולקטיב עם הפרטיטים האבלים על נפילת יקירותם. "אחרי המעשים נמשכים הלבבות", אומרי רבים מנותני הטעמים בהלכה; והדבר נכון גם להלכות מדינה. ביום שבו הרדי ווטלויוזה מוקדשים לנופלים, ביום שבו רבים הטקסטים, ביום כזה המחשבה חייבות ננדוד אל מחוזות הזיכרון האישיים. מיסוד המאורה ביוטר היא התפילה - השיח של תל תחוות ורגשות הוא תמיד קשה. הדוגמה המשמעות?

ודאי קיימים בני משפחות שכולות שמטבעו שקבעו חכמי בית המקוקים איננו מסיעם להם להזדהות עם האבל. הוא קבוע את הזמן, את הדרך ואת הסגנון. אולם מכאן ועד הקיראה לבטל את תמיית הקולקטיב למשפחות שליחיו - רבה הדרך. ■

ו. יש לציין, כי לכתילה, ראשיתו של היום הייתה בדרישתם של הווי הילים להזכיר את הנופלים ביום מיוחד, ולא חלק ממחויות יום העצמאות. בשנות תשי'י, אפשרה עם הורים שכלייט, והוחלט לקיים את האזכורת לחיליטים ביום שלפני חגיגות העצמאות, ובאותה שנה התקיימו אזכורות לנופלים בכ' באיה. לשנה אחת התמסדה פשרה זו. מה שהיה פיתרון לבעה טכנית הוצג כחיבור בעל משמעות עמוקה: זאת אף על פי שהרצון לקבוע יום זיכרון נפרד בלבד מהרצון להפריד בין יום העצמאות לאזכורת החליטים. עוד על הנسبות החיטוטיות לקביעות יום הזיכרון ולמשמעותו אפשר למצוא בספרו של מעוז עזריהו, "פולחני מדינה", הוצאה המכון למסורת בן גוריון, 1995.

יום הזיכרון לחלי צה"ל, ראשיתו בזכרון השעהו במהלך ימי העצמאות הראשונות לנופלים במלחמות העצמאות, היה אכן בראשיתו גיוס ההזדהות עם הנופלים הפרטיטים למענה של המדינה. תפיסה זו תامة היבט את ימי הראשית שבתם הקולקטיביים בעלי את האינדיבידואליים, וכך נוצרה גם הסיסמה "ב모ותם ציוו לנו את החיים"!

שלב מסוים, מזה כמה עשרות שנים, היפה הקולקטיביות למלת גנאי. ככל מתוך התחשבות באינדיבידואליום זה, אם בני משפחה מבקשים להוסיף כיtout איש על מצבת יקרים חלל צה"ל, הדבר מתאפשר. מאז ומתמיד גם אפשרו שלא לקבור חלי צה"ל בבית קברות צבאי או בלויה צבאית. המות יכול היה לשחרר מושווה את מי שרצה בכך. אולם ביום אפשר להשאיר בשורה ועדין להיות בעל סממנים יהודים.

לדעתי, ביום הזיכרון כפי שהוא לא איבד את תפקידו. בניגוד לאריאל, ביום הזיכרון גורם לי להרהור באבי ולהזדהות עם זכרו של אבי יותר מכל הימים האחרים בשנה. ביום הזיכרון לחלי צה"ל המודרני, לא נעלם הממד האישי והיחודי של כל נופל. שליחי העם זוכים להוקרה כפרטיטים. לבני משפחותיהם ניתנת שהות למחשבה ותוגתם מתתקבלת בהבנה. לא הנופלים הפרטיטים הם המgoיסים לטובהה של המדינה. ההפק הוא הנכון: הנופלים והאזורים מגויסים ל"טובת" הנופלים הפרטיטים. המעביר של יום הזיכרון מזיכרון של פרטיטים, בעלי צבע וגון,ippi הבלורית

מוותם של החילילים ללא כל הקשר לאומי, ומעבר לביטויים הציבוריים ביום הזיכרון עצמו, יש לחוגו אחריו את יום העצמאות שאמור במובנים מסוימים להסביר ואולי אף להוכיח את מותם,/cailo היה מותם הכרה שבולדיו לא היו לנו כאן חיים, וכайл בחגיגות המתרצת של יום העצמאות יש מעין נחמה על חסונם. החיבור כמו מובן מלאיו בין יום הזיכרון ובין יום העצמאות מטשטש את האפשרות לחשוב שאין קשר הכרחי בין מותם של חלי צה"ל לבין לבין עצמאות המדינה. הטקסטים הציבוריים של יום הזיכרון בתבי הקברות, בתבי הספר ובכל מקום אחר, והמעבר החד לזיקוקין די נור של חגיגות יום העצמאות אינם אפשריים לנו לחשב שאולי אפשר היה אחרת, שאולי מותם של חילילים בקרוב ושל אזרחים בפיגוע טרור נובע מכישלונה של הנהגה, ואינו כורח המציאות.

אני כל לא בטוח שהאפן שבו אנו מציינים את יום הזיכרון לחלי צה"ל אכן ממשיך לשרת את ערכי הליכות הלאומי והבטיחון בעקבות הדרכך. אולי לאחר כל כך הרבה שנים ולמעלה משני רבעות "מגשים של סוף" אנו כבר שואלים שאלות אחרות. אולי באופן סמי גורם האבל של יום הזיכרון להחלשת התודעה הלאומית. אולי כבר לא "כדי" מבחינה לאומית להתעמק כל כך בעקבות ובדקון, מפני שהוא עולמים, חיליל, לתהות על הצדקהו - האם במתום אכן ציוו לנו את החיים? או שמא מותם מצווה את מותם של אחרים? האבל, כאמור, כבר עשה את שלו; האבל יכול כבר לכלת אל מקומו הטבעי, בחיק המשפחה והחברים. ■

אני מיצג איש מלבד את עצמי, ודומני שמרבית בני "משפחת השכל" שואבים כוח ואף מעט תנומות מאיירועי יום הזיכרון בצורה השבלונית שבתם הם מצויינים מדי שנה. לפיק אין מבקש לשנות סדרי בראשית אלא רק לעורר למחשבה ולקצת יותר יצירתיות בטקסי הזיכרון לאותם אנשים ונשים שהיו בני אדם רגילים והפכו גיבורים בעל כרחם. ■

חולון ל

במלאות עשור להקמת ארגון רבני "צ'הר", אין עוררין על כך שמדובר בארגון חשוב, בעיקר בתחום החתונות. אולם מתחם הארגון נשמעים נקלות ביקורת הולכים וגוברים, על כך שצ'הר אינו מייצר אמירה הלכתית וחברתית בנושאים הבוערים. האם הארגון הוא שמרני או שהמבקרים הם חתרניים?

למעלה מעשרה אלפיים חופות, והביקוש לרבני 'צ'הר' הולך וגובר. "מיים החתונות הוא ביצוע מעשי מאד חשוב. זה נותן את הגומוניה מהרבנים שמתפרנסים מהחתונות", אומר הרב אבי יוסר, רב היישוב עפולה ומחברם הבולטים בארגון. אולם, נראה כי הדגל של "חופות ללא תשלום" הוא גולם שקס על יוצרו. ביום, זוג חילוני שרצו להינsha על ידי 'צ'הר', צירק להזמין רב חודשים ארוכים מראש, וגם אז, אין ביחסון כי יצליה לקבל את שביקש. המבקרים טוענים כי 'צ'הר' אינה מצליחה לעמוד בביטחון לערכית חופות, בין היתר כי רבנים מהרבנים בתוכה אינם מוכנים עוד להקדיש מספר ערבים בשבועו ללא תשלום. רבנים מתחם הארגון הקימו ארגון מתחרה, 'חופה', ובו נגבה תשולם של 800 ש"ח לחופה, בצרפת מסודרת. "הדבר ההגון הוא לקבל שכדר טרחה על העבודה זו", אומר אחד הרבניים בעילום שם, "ובצ'הר' צרכיהם להסדייר את זה, כך שזה יעשה עם קבלות ובאופן מסודר. המיזם שלחט הפך רבנים שמקבלים תשולם ל'רודפי בצע', בעוד בסך הכל הרב מקדיש שני ערבים לזוג, וזה ראוי לתשלום".

אולם בלבד מהנושא הכספי, הביקורת היא גם על אופן ביצוע מיזם הנישואים עצמו. לטענת המבקרים, 'צ'הר' בחרה לנקט קו שמרני וזהיר ביותר בעריכת טקסי הנישואים, שלא להציג אופציה שוויונית לעריכת הטקס. כargon, 'צ'הר' אינו מציע שינוי בטקס החותונות (דוגמת החלפת טבאות מתחת הנישואים) ורבנים מתחם הארגון שמאפשרים לחופה), ורבנים מתחם הארגון שמאפשרים זאת לזוגות הנישאים, עושים זאת על דעתם, ולא חלק ממדיניות ארגונית מסודרת. אם כך, אומרים המבקרים, 'צ'הר' למעשה מציעה לחילוניים את אותה מדיניות רבתנית, פשוט

מיזם הנישואים -

גולם שקס על יוצרו?
בראש ארגון 'צ'הר' עומדים כיים חמישה רבנים: הרב דוד סתיו, הרב אלישע אבינו, הרב צחי להמן, הרב יובל שרלו והרב רפי פורישטיין. הארגון מתוקצב על ידי קרן אבי-חי, ובשנת 2002, למשל, קיבל סכום העומד על מעלה מליון שקלים בגין

"עמותת 'צ'הר' הוקמה על ידי קבוצה רבנים מהציבור הדתי במוגמה להיות שותפים בעיצוב דמותה היהודית של מדינת ישראל, מתחזק היוצרים והיפOSH אחר מרכיבי זהות משותפים", כך נכתב באתר האינטרנט של ארגון 'צ'הר'. הארגון הוקם לאחר רצח רבין, ביום מהמתה בין דתים לhilionim בארץ אימץ להפוך ל круע של ממש, בשאיפה להפיח חיים חדשים בקרבנות בישראל. הצליפות מהארגון עם

הקמתו היו גבוהות. התחשוה הייתה כי מדובר בהתארגנות של רבנים צעירים ויצוריים, שיוכלו לקחת חלק ביצירת שיח דתי חדש בישראל, ובבנייה "חולון בין העולמות", כאמור המוטו של הארגון. ביום, עשור לאחר הקמה, הדעות בתחום הארגון ומוחילה לו על מידת ההצלחה, חלקות. מצד אחד, מדובר בארגון חשוב שמאגד בתוכו מאות רבנים, ושהצליח לשנות את מוסד החותנות בישראל. מצד שני, הולכים וגוברים הקולות בתחום הארגון שאומרים כי חז'ן מהחתונות, צורה לא הצליח לייצר שום עשייה או אמירה ממשמעותית. מנהיגי 'צ'הר' טוענים כי הבעייה היא בעניין המתבוננים, שציפו לארגון רבני אונונגדי, בעוד זו לא הייתה כלל הכוונה.

הכתבת הבהה הינה ניסיון לעזרו רגע ולנסות לבחון: האם ארגון 'צ'הר' מצליח למש את מטרותיו הראשונות? האם די לארגון בהישגים אלו הגיע או שמא על צ'הר ועל החיבור הדתי לקדם הרחבות הפעולות של צ'הר לתחומיים נוספים? האם מדובר בעוד ארגון שהפחיד משיינויים גרם לו לkapoa על שמרין, או שמא מדובר בארגון שאכן עוזר לעצב דמות יהודית חדשה למדינת ישראל?

הכותב הינו כתב בעיתון "כל הזמן" מרשף המקומות של מערב

פעילות הסברה בתערוכת "מתהנותים" - ארגון החותנות של 'צ'הר'

פעילותו. הפעולות נחלקות למספר אפיקים, כולל הוצאה כתוב עת וארגון כנסים, אך גולת הכוורת המרכזית הינה מיזם הנישואים של 'צ'הר', והוא גם זה שמרכו סביבו את מרבית הביקורות. המיזם החל כניסיון להתאים את טקס הנישואים גם לזוגות hilionim, ובכך למנווע את תופעת הנישואים האזרחיים. ביוזמה נקבעו ארבעה כליל, יסוד על פיהם פועלם הרבניים, והם: מפגש עם בני הזוג לפני החותונה, עריכת החופה ללא תשולם, איסור על עריכת יותר מהחופה אחת בעבר, ובלא איוחרים. המיזם מהווה בעקבין קרייאת תיגר על החופות שעורכיהם ורבנים מטעם הרבניים הראשית, וכיום, לאחר עשר שנים נערך מתרבר כהציבור חיכה לכך. עד היום נערךço

"ארגון 'צ'ה'ר' צריך לקחת צד בהסכם הקדם נישואין", אומר הרב יהודה גלעד, "יש ב'צ'ה'ר' קצת יותר מדי זהירות. הרצון להיות בكونצנזוס מעקר אותו"

יותר ברורים בשאלות מוסריות וחברתיות כמו נושא בת הדין הרבנים. אני מצפה לאמרה יותר נוקבת וחודה של ביקורת על מה שנעשה בחילק מהרכבים של בת הדין הרבנים בענייני עגנות ומסורתות. המקום היחיד בו מיעדים בניין 'צ'ה'ר' לקיים شيء הלכתי אמיתי הינו בכתב העת של הארגון. בගליון האחרון, שיצא בחודש מרץ, התקיימו דיון מקיף בשאלת ההומוסקסואליות הדתית, אליהם הדברים לא יצאו החוצה ליצירת شيء של ממש. כך נעשה גם בנושאigen סוגיות הגירוש, מעמד האישה, זוגיות ועוד - הדיון הוא פנימי ולא פומבי. בכתב העת של 'צ'ה'ר' נוגעים בנושאים מגוונים ומורכבים, אבל בשיטה, ארגון 'צ'ה'ר' נמנע מלפסוק הלכה בנושאים בעיתתיים. בתוך הארגון, ישם רבנים שפוסקים לייחדים באופן אמיתי, אבל הם עושים זאת מעמדה אישית ולא מעמדה ארגונית. בקרב בניין 'צ'ה'ר' ישנו גם קולות האומרים כי 'צ'ה'ר' כן מחדש הלכתית, אולם עשו זאת בצהורה שキלה וזהירה, על מנת להגע לציבור רחב יותר. "הלילכה היא לאו דוקא שמרנית, למשל נושאים כמו homosksualiyot אי אפשר למצאו בשום בטאון ובניין אחר", אומר הרב אבי גיסר, וממשיך, "הhalilca היא מפוכחת ופרקטית, לא מהפכנית בצהורה שהקירה היא נועזת והפירוט מועט. 'צ'ה'ר' הולכת בדרך יותר בטוחה וזהירה. כל רב בפני עצמו יכול להגיד אונגרד אבל אם אתה רוצה להוביל מהלך של מאות ולא של מנין, אז תצטרך להוביל בחכמה". בארגון 'צ'ה'ר' עצמו טוענים כי לתחילה, הציפייה לפסיקות הלכתיות חדשות היא ציפייה מוטעית, וכי הארגון כל לא שאף לעסוק בכך, אלא ליצור אופציה לבניית שתיהן קרובה יותר לציובו. "הם לא בהכרח התימרו לעשות شيئا' הלכתיים, אלא דובר על פעילות בסוגנון ידידותיachi' rabbinim, לא הצלחה הארגון לייצר אמרה או עשייה ממשמעותית". החבורה הישראלית זוקה לרבות של 'צ'ה'ר' האמיצה. זו הבטחה שעדין לא התממשה", אומר הרב גלעד, וממשיך, "אסור לזלزل במהלך החינוי של 'צ'ה'ר' וצריך לתת הרבה קredit גם לניסיון לעסוק בדברים שונים. אך יחד עם זאת אני חושב שיש מקום יותר מזה ולומר בדברים כי "כל הדיבורים על ציפיות אונגרדייטיות

לראשונה בעקבות פניה לנו הרב דוד סטי, הסיבה שצ'ה'ר לא יצא עדין עם הנושא שלא להסכם, היא רק בגלל שלא הצלחנו לכנס פורום רבני גדול ולהושיבו יחד. כמובן מבנים שכדי שבתי הדין יכבדו את ההסכם צריך שהוא יהיהبني על הסכמה רחבה ככל האפשר, זה עניין של זמן".

"צ'ה'ר רוצה לקדם את ההסכם, ואנחנו בסך הכל בעדו", אומר לראשונה הרב דוד סטי, "הסיבה שצ'ה'ר לא יצא עדין עם הנושא שלא להסכם, היא רק בגלל שלא הצלחנו לכנס פורום רבני גדול ולהושיבו יחד"

שמרנות או שיקול דעת?

ביקורת על מיזם הנישואים של 'צ'ה'ר' נובעת מתחששה כללית אצל חלק מן הרבנים, לפיה הארגון בוחר שלא להתערב בכל נושא הלכתי או חברתי שניי במחלוקת. הארגון ששההתגיים לטובות תנועת 'מעגלי צדק', השוואפת למסד "תעודות כשרות חברתיות" לאולמות אירופים ולמוסדות, הארגון מוכן להשמי קול אחד נגד ניצול עובדים, יחסית לנוקוט عمדה. לעומת זאת בתחום רגושים יותר, דוקא בהם יש צורך בקול הלכתי אמיתי, כגון הנעשה בתבתי הדין הרבנים, לא הצלחה הארגון לייצר אמרה או עשייה ממשמעותית. "החבורה הישראלית זוקה לרבות של 'צ'ה'ר' האמיצה. זו הבטחה שעדין לא התממשה", אומר הרב גלעד, וממשיך, "אסור לזלزل במהלך החינוי של 'צ'ה'ר' וצריך לתת הרבה קredit גם לניסיון לעסוק בדברים שונים. אך יחד עם זאת אני חושב שיש מקום יותר מזה ולומר בדברים כי "כל הדיבורים על ציפיות אונגרדייטיות

בעטיפה יידידותית יותר. מה שנראה כהבטחה של מהיגיות רבניית צעריה וGBTיה, הפך להיות ארגון חסר בשורה, גוף שמארגן חתונות בצורה נוחה לשימוש, זהה", אומר אחד הרבנים בעליום שם. הרב רפי פויירשטיין אומר בנושא כי "ארגון 'צ'ה'ר", ביוודעו את הרגשות הרבה, מעדייף לפעול בדרך של אבולוציה ולא של רבולוציה. כך למשל, 'צ'ה'ר' בידועה שלא תוכל להשיא את כל הזוגות במדינת ישראל העדיפה ליצור פרדיגמה של מתן שירותים בתחום זה, על מנת להשפי על הרבנות הראשית בתנהלותה בעניין". יש לציין כי ברבנות עצמה נשמעים קולות נגד 'צ'ה'ר', ולאחרונה הוחמו התנאים לקבלת היתר לעורך חופה וקידושין, חלק מהמאבק בדומיננטיות של הארגון.

ביקורת החמורה אף יותר, נוגעת להסכם קדם נישואים. ההסכם, שמטورو למנוע את עיתת מסורות הגט, הוא פרי יוזמה של הרב אלישיב קנהול, מחברי ארגון 'צ'ה'ר'. למורות היוטו של הרב קנהול חבר בארגון, ועל אף ההכרה בחשיבות הבעיה, ארגון 'צ'ה'ר' אינו נותן יד להסכם. זוגות הנישאים דרך הארגון אינם מחויבים להתחום על ההסכם, ובמרבית המקרים, כלל לא מקבלים מידע על הנושא. "ארגון 'צ'ה'ר' צריך לקחת צד בהסכם הקדם נישואין", אומר הרב יהודה גלעד, מראשי ישיבת הקיבוץ הדתי במעליה גלבוע. לדברי הרב גלעד, גם אם בעניין 'צ'ה'ר' הצעעה של קנהול אינה טוביה, אזי עליה להציג אלטרנטיבתה. "שים הארגון יוציא הצעה נcona ומודיקת יותר. יש ב'צ'ה'ר' קצת יותר מדי זהירות. הרצון להיות בكونצנזוס מעקר אותו". רבנים נוספים מ'צ'ה'ר' מוסיפים כי בנוסח עקרוני כמו הסכם קדם נישואים, 'צ'ה'ר' אינו יכול להרשות לעצמו לשמור על ניטרליות, אלא עליו להכתיב מדיניות אקטיבית. "אם המטרה הייתה ללבת נגד הממסד במקומות בהן הממסד גרם עולות, הרי שתחומות מסורות הגט הוא תחום הכרחי לעשوت בו מעשה", אומר אחד הרבנים בעילום שם? ראש ארגון 'צ'ה'ר' טוענים כי 'צ'ה'ר' רוצה לkadom בראש סדר הסכם קדם הנישואים נמצא בראש סדר היום של הארגון. "צ'ה'ר' רוצה לkadom את ההסכם, ואנחנו בסך הכל בעדו", אומר

בכתב העת של 'צהר' נוגעים בנושאים מגוונים ומורכבים, אבל בשטח, ארגון 'צהר' מנע מפסיק הלכה בנושאים בעיתאים

פציעים והלחמת שברים במקומות בו יש אףacula המאימנים במלחמות אחיהם, חיללה וחס. וכך, בכנס עצמו ובמנשר שיצא ממנה הייתה אי התיחסות מכוונת לשאלת הסירוב פקודה באשר היא נושקת קונקרטית לדרבי המאבק, והינה שאלה פוליטית ברורה", אמרו הרב רפי פויירשטיין. רב אחר בעילום שם טען כי "הLAGIIMOT של צהר תלויות בדבר אריאל, שלא יכול להתגנש עם הרב שפירא. עצם העובדה שהם לא הצליחו לגייס אמירה משותפת נגד הסרבנות כבר אמרתך דרשנו". גם העיתונאי יair שלג סבור כי הרב אריאל הוא כו"ם נזון הטון הראשי בארגון. "הדמות שאיתה מתיעצים שם זה הרב אריאל, שהוא קצר יותר פתוח. העובדה שהרב ליכטנשטיין יושב בנסיונות מעידה דווקא על אלמנת חיובי - הם משתדלים ליצור מערכת רבנית, או דווקא חד מימדיות בתחום המדיני". עם כפיפות לרבות שפירא או בלבידת עשר שנים לאחר הקמת 'צהר', סימני השאלה סביב הארגון ורבים מסימני הקריירה. מיזם הנישואים שצמח ועלה חלק מן הרבנים לעוזב, לחץ הרבנות מקשימים על המשך התפקיד, והמתנה בין חופש הפעולה של הרבנים לבין האוטוריטה של הרב שפירא גדול מתחומי. האם בסופו של דבר הדרך של אבולוציה ולא של רבולוציה תוכיה את עצמה? ימים יגידו. אם לאט מושמעים שם קול אחד ממה ששומעים בדרך כלל, עם פתיחות מחשבתי לדברים העולים בתוך החברה". בכנס רבניים ומחנכים שעורך 'צהר' רק לאחרונה, בוגר ל'התמודדות עם אתגרי ההווה', קרא הארגון לשם רה"ל נאמנות למדינה אך נזהר מקריאת פומבית חד משמעית נגד סרבנות. בכך, הראו מנהיגי 'צהר' עצמאות ואומץ, שנעמדו לצידם של הרב אבינר, שאף דבר בכנס, אך מайдך, נמנעו מהתנסחות ישירה עם הרב שפירא, כשהנושא הסרבנות לא הוזכר שירוט. "תכליתו של הכנס הייתה להציג בקול גדול שהציגות הדתית איננה מנתנתקת מהמדינה. זאת איננה פוליטיקה, זה מהלך שלஇיחוי

שם, ומוסיף" ממש לא הרב שרלו מושמע לעיתים קרובות על ידי הרב שפירא. אז שכבר יגיד מה הוא באמת חושב". בארגון דוחים את הטענה ואומרים כי הנחתת הארגון שומרת על עמדותיה העצמאיות. "צהר הינה חלק מהמבנה ההייררכי של הרבנות בישראל אך הדבר איןנו מפריע לה לנוקוט בעמדות עצמאיות", אומר הרב רפי פויירשטיין, "domini כי תשומת לב מדויקת לבניה ההנהלה של צהר ולפורום המיעץ לה מצביע על גיוון וחיפוש אחר מכנה משותף בין בעלי גישות שונות והפוכות בתחוםים שונים ולא ההפוך". הפורום המיעץ הינו ועד רבניים שהוקם

מצהר הם יותר משאלות הלב המשקפות את תפיסות העולם של הדוברים אך לא את עמדתה של 'צהר'. וזאת מן הסתם למגינת ליבם של שלoliים זנוחים בזיכרון הדתי ואחרים המשיקים לתפיסות קונסרבטיביות-רפומניות ושהיו, מן הסתם, שמחים לקבל גיבוי רבני לעמדתם זו. 'צהר' הינה תנועה המורכבת ממאות רבניים בעלי השקפות שונות ולעיטות הפוכות. על כן רואה 'צהר' את תפקידה בהעלאת שאלות ואתגרים לסדר היום הרבני על מנת ליצר תהליך של חשיבה ובחינה במקום שבו שאלות אלה לא נידונו במשך שנים רבות".

הרב רפי פויירשטיין טוען כי הגישה הזרה של 'צהר' אינה נרשות לגנותה אלא דווקא נזקפת לזכותה: "גישה זההירה וההדרגתית של כתובות רבנית, כמעט יחידה, מול גופים מלכתיים ואחרים המהפלים בר-שיח בעולם הרבני. כך פועלת צהר עם המועצה לשлом וביטחון בחיפוש אחר נוסחה שתאפשר את הנמצת להבות סביב ההתקנות, עם נعم"ת סביב מאבק ציבור".

לאחרונה, וככל בתוכו את הרב יעקב אריאל [ייר], הרב אהרן ליכטנשטיין, הרב שלמה אבינר והרב חיים דורוקמן. "יצירת ועד הרבנים הבכיר היא אחד מהישגי הזמן האחרון", אומר הרב אבי גיסר, "זהה תפופה חריגה של בית מדרש שונים שיושבים יחד. ממשמעים שם קול אחד ממה ששומעים בדרך כלל, עם פתיחות מחשבתי לדברים העולים בתוך החברה". בכנס רבניים ומחנכים שעורך 'צהר' רק לאחרונה, בוגר ל'התמודדות עם אתגרי ההווה', קרא הארגון לשם רה"ל נאמנות למדינה אך נזהר מקריאת פומבית חד משמעית נגד סרבנות. בכך, הראו מנהיגי 'צהר' עצמאות ואומץ, שנעמדו לצידם של הרב אבינר, שאף דבר בכנס, אך מайдך, נמנעו מהתנסחות ישירה עם הרב שפירא, כשהנושא הסרבנות לא הוזכר שירוט. "תכליתו של הכנס הייתה להציג בקול גדול שהציגות הדתית איננה מנתנתקת מהמדינה. זאת איננה פוליטיקה, זה מהלך שלஇיחוי

הרב רפי פויירשטיין (מימין) והרב יובל שרלו

בין הרב שרלו לרב שפירא

האם אכן בחירת ארגון 'צהר' לעוסק בנושאים נובעת מכיפיות לרבות שפירא או שמא ראשי הארגון מצלחים להיות קוביי מדיניות ומתווים דרך עצמאיים? "הרב יובל שרלו, מראשי הארגון, הוא למעשה האופוזיציה לתלמידי הרב שפירא אבל הוא מפחד להתבטא", אומר אחד מרבני 'צהר' בעילום

1. הנתונים מתווך אתר האינטרנט של קרן 'אבי חי' .
www.avi-chai.org
2. יש לציין כי הרב אלשיב קנה עצמו סירב להתראיין לכתבה.

מצריניות דתית כהלכה

הצורך להגן על הייחודיות היהודית יצר עמדת לפיה החמרה הלכתית היא הדרך היחידה לבטא מצוינות דתית, בעוד רבים מגדולי ישראל סברו שמצוינות דתית היא א-הלכתית ואוניברסלית. אימוץ של עמדתם יכול לשחרר גם את ההלכה וגם את המצוינות הדתית מכבליהן

יעינה פרידמן, מגדל של קוביות, 1992

אולם, אף שבאופן מסורתי המצוינות הדתית מציה מחוץ להלכה, בתהילך שקרה במהלך 150 השנים האחרונות⁵, ההלכה קיבלה מונופול על המצוינות הדתית. מכיוון שהמצוינות הדתית נכלדה בתוך ההלכה, האפיק היחיד שנותר פתוח בפני אדם החותר למיושש השלם של האישיות הדתית שלו הוא החמרה ההלכתית. כיום אם נשאל את השאלה: מי זה הדת? התשובה תהיה: מי שמקדמים את ההלכה. אם נשאל: מי זה הדת המצוין? התשובה תהיה: מי שמחמיר בקיים ההלכה. כך נוצרה לא רק הרודוקציה של החיים הדתיים להלכה, אלא גם של הזיהוי בין המצוינות הדתית להחמרה ההלכתית.

יוטר מכך, החברה גם בנתה לעצמה סולם "מצוינות" בתוך ההלכה עצמה. ניתן לראות כי יש מצוות אשר המשקל שמיוחס להן גובה מהמשקל המוחס למצוות אחרות.

בהגדרת סולם הדתיות, הרמב"ם מעמיד מחוץ לעיר, הרחק מן המלך, את אלו שאיןobil עם הפנים החוצה, הם אלו בעלי דעתה שגوية. אנשים עם פניהם אל הארמון, אלו הם עמי הארץ העוסקים במצוות, ואילו אלה שmagim עד הארמון אינם לא מצלחים לפrox פנימה אלו הם אנשי ההלכה. אנשי Skala וTorai, אנשי תלמוד בבבלי וירושלמי. מנוקות המבט של החברה הדתית יטמעו הדבר עשוי להיראות מוזר - מדוע הם לא יכולים לפרוץ פנימה, והלא הם אנשי ההלכה מעולים? עונה על כך הרמב"ם, ינסים אנשיים שקרובים יותר אל אלוהים מאשר אנשי ההלכה! אלו הם אנשי ההלכה, קבוע כי ההלכה לא מכילה העוסקים במחשבה, אלו המבקשים להעמיק בסודות המציאות בפיזיקה ובמטאфизיקה. הם, ורק הם, זוכים להגעה אל כסא המלך. הרמב"ם, שהוא גדול אנשי ההלכה, קבוע כי ההלכה לא מחייבת עצמה את כל מה שימושותי מבחינה דתית. ההלכה מגדרה את הנורמה הדתית, אבל לא את המצוינות הדתית. המצוינות הדתית היא א-הלכתית, ואצל הרמב"ם היא תבוא לידי ביתו לימודי הפילוסופיה. לטענה זו שותפים רבים מגדולי ישראל, ובינו לבין אבן פקודה טען כי ההלכה היא חובות האבירים, אבל המצוינות הדתית מצויה בחותם הלבבות, אותן פעולות טפרוטואליות כדוגמת חשבון נפש והתבוננות בטבע, שאין מפורטות בספרי ההלכה? גם בראשית החסידות היה ברור כי המצוינות הדתית מגיעה באמצעות הדבקות ולא באמצעות הלהקה? יש להציג, הרמב"ם, רבו בחיי והגדיד מזריטש לא בקשו לבטל את ההלכה, או חוללו בה שינויים, הם בקשו למקם אותה במקומות הרואו לה, לפיו ההלכה מגדרה את ההתנהגות הדתית הבסיסית, אך לא את הדרגות המועלות.⁴

נহוג למדוד את מידת דתיותו של אדם מישראל באמצעות השאלת, איזה נפח תפוסת הדת בחיים שלו. בשאלת זו מקופלת ההנחה המזהה בחלוון בין הדתיות של האדם לבין ההלכה זו מחדש. במרכזו המאמר לא עומדת שאלת מקומה של הדת בחיים אלא שאלת מקומה של ההלכה בחיים הדתיים.

במשל מפורסם, מכונן הרמב"ם היררכיה בין בני האדם. זהו משל בו הוא מנסה להגידו מיהו האדם הקרוב ביותר לאלהים, או במילים אחרות, מיהו הדתי המצוין?

"הריני פותח את הדיון בפרק זה במשל שאמשיל לך. אומר אפוא המלך באדרמו... מהו לעיר הם כל אדם שאין לו אמונה דתית... אלה אשר הם בעיר אבל הפנו עדרם לבית המלך הם בעלי דעה ווין שנעצרו להם דעתם לא נכוונות... אלה הפונים אל בית המלך ומתחווים להיכנס אליו, הם המן בני התורה, ככלומר עמי הארץ העוסקים במצוות. המגיימים אל הבית וסובבים סביבו הם חכמי ההלכה המתאמנים בדעות נכוונות שקיבלו במסורת, דנים בהלכה הפלחניות ואיינם בקיים בעין בעקרונות הדת וכלל לא חקרו לאמת אמונה. אלה שהעמיקו לעין בעקרונות הדת נכנסו לפיזזודרים. האנשים שם לא ספק מדרגות שונות... המפעילים את מחשבתם לאחר שהניעו בשלמות במטאфизיקה, ונוטים כל כולם לפני האל יתגדל ויתהווים ונמנעים מהם שולמו ומפנים את כל פעולות שכלם להתבונן בנסיבות לבביא מהם דרכים עליון יתעלה כדי שיידעו את הנגתו אולם בכל אופן אפשרי הם הניצבים במושב המלך. זאת היא דרגת הנבאים".

(מורה הנבאים, ג', נא')

הרבמ"ס, שהוא גדול אנשי ההלכה, קובע כי ההלכה לא מכילה בתוך עצמה את כל מה שמשמעותי מבחינה דתית. ההלכה מגדירה את הנורמה הדתית, אבל לא את המצוינות הדתית

לנטוש את האנושיות, יש למצות אותה. הסבירו השני יouter בהקשר שלנו, הינו פיתוח של דברים שאט שורשיהם ניתן למצוא במחשבתם ההלכתית של כמה הוגים מודרניים⁷. הנטייה ליחס להלכה, ובמיוחד להלכות הפלחניות, הא רצינואליות, את מירב החשיבות הדתית ולזחות בה גם את השכל. אבל אם הן דבר שאין מושכלת לו ממשמעות כלל, ואין הן גודמות תועלת, אין הן באו בלי ספק מן האל, כי אין מחשבתו של אדם מביאה לדבר מה".
(מו"ג, ג, לא)

הרמ"ס לוכד בדבריו תופעה ע莫קה בפסיכולוגיה הדתית. כל המובן לאדם, מזוהה בעיניו כחדר ממשמעות דתית. הדת זזה עם המסתורי, עם מה שמחוץ לגבולות התבונה. כך נזנחה חשיבותן של מצוות המובנות לנו בכוח התבונה, כגון מצוות צדקה או כיבוד האקסקלוסיביים שבתורה למילדי המשמעותיים ביותר שלה. כל הצד המוסרי שבתורה אינו בעלדי יהדות. אין לנו בעלות על המוסר, שכן גם לבוזהיז ישצד מוסרי מאד נשבג, וגם הנצרות מחנכת את האדם לא לרצוח, לא לגנוב ולקוטם לקשיות באוטובוס. מצוות הנחת תפילין, לעומת זאת, היא רק שלנו. הצורך לייחד את הדת מתבטא בהצענות היבטים האוניברסאליים והבלתי היבטים האקסקלוסיביים שבה. כך יוצרים פטיריות. כך מצוות כמו תפילין, איסור אכילת חזיר ושמרות שבת השיעיות יהדות בלבד צכו להתקדם ממרכזי תושמת לב הדתית של החברה, בעוד איסור לשון הרע, ומצוות מוסריות אחרות, נותרו בשוליה.

הסנה بشחרור המצוינות הדתית מגבולותיה התחומיים של ההלכה שעשו להשתקף מtopic עיון בדברי הרמ"ס בסוף הלכות שמיטה ויבול.

"ולא שבת לי בלבד אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבין מודיע להבדל לעמוד לפני' לשדרתו ולעובדו לדעה את ה' והליך ישר כמו שעשו האלוהים ופרק מעל צווארו על החשיבות הרבים אשר בקשו בני האדם הרי זה נתקדש קדש אינטואיציה זו על פיה - מה שנגש לבנית עולמים וזכה לו בעולם הזה דבר המספיק לו כמו שזכה לנחננים ללויים הרי זו אומת ה' מנת חלקך וכוסי אתה תומך גורלי".
(הלכות שמיטה ויבול פוק יט)

لوחות הברית, אילוסטרציה מתנ"ך הולני, 1972

הורם, וקרן של המצוות הבלתי מובנות, כגון הנחת תפילין או איסורי האכילה, עלתה. התפיסה האנתרופולוגית הסمية, הטמונה בין השוררות, היא זו המזולחת באנושיות, והמנמיכת את קומת האדם. שהרי, כל מה שנגש לבנית האדם, אינו ראוי להיות מושא של תשוקתו הדתית. בדיחתו המפורשת של גרצ'יו מארקס הייתה ש"כל מועדון שਮוקן לקבל אותותוכו, הוא לא מועדון שאינו רוצה להיות חלק ממנו". אם אני מבין זאת זה, אני פחות מעריך את זה כבעל ערך דתי. הרמ"ס לעומת זאת, מבקש להשיב לאנושיות את ערכה ועל כן להפוך אינטואיציה זו על פיה - מה שנגש לבנית האדם הוא שמשמעותי מן ההיבט הדתי. בחירות האדם לקרה ממשוש מימוש דתיתו אין

החשיבות הדתית שהחברה הדתית מעניקה למצאות פולחניות, עולה בהרבה על החשובות המוחצת למצאות מוסריות. כך עולה מהකשה ע莫קה לשיח שבין דתים: אדם שנוהג לשקר, לא יאמרו עליו שהדתות שלו נחלשת, שהוא נהייה "חיפנק". לעומת זאת, אם כיסוי הראש של האישה ייעלם, או אם אדם יתחליל לאכול קטניות בפסח, יאמרו שיש כאן בעיה במצוות הדתית. פרופ' אבי רביצקי ניסח זאת בתמציתיות, כאשר אמר שבחדשות אפשר להודיעו שורה"מ נרצת על ידי יהודי דת, וזה לא נשמע כמו אוקסימורון. לעומת זאת דת שמחלל שבת זה אוקסימורון, זאת שפה שמחישה את עצמה. שבת היא מצווה שוברת זהות, לעומת זאת לשון הרע, ובימינו אפילו גניבה או רצח, שאין שבורות זהות כל השדה המוסרי לא נחשב לשדרה המבטאת את האישיות הדתית, וזאת על אף שבחינה הלכתית גרידא לא בטוח שלリストאים יש יתרון על פני המוסר. על אף שאין לכך שום הצדקה הלכתית או שורש מסורתית, הדתות מזווהה ביום עם המצוות הפלחניות, והמצוינות הדתית זהה עם החמרה באותן המצוות.

נטייה טבעית ונטייה גלוית

כיצד קרה שהמצוינות הדתית קרצה אל תוך ההלכה? כיצד הצלחו המצוות הפלחניות לנעל בתוך עצמן את כל מה שמשמעותי בחיקם הדתיים, כולל המצוינות הדתית? מדוע ההלכה עברה מניסיון להגדיר את הנורמה לניסיון להגדיר את המצוינות?

אציג שתי תשובות אפשריות:

"יש אנשים שקשה להם מעת טעם למצואה מן המצואות. דצוי להם בזאת שלא תישכל לציוויליזצייתם כל משמעות. מה שמחיבב להם את זאת היא מחלת שהם חשים ב拊שיותיהם שאין הם מסוגלים לדבר עליה ואין הם מיטיבים להביעה. כי הם סוברים שאילו היו המצוות האלה מועילות למציאות זאת, ונעצרנו בהן משומך וכך אין יכולו

או האדם הדבק, כל אחד בהתאם לתפיסתו - ושלל התוכנות הללו ייחשבו למצינוות דתית. מצב זהה יפקיד גם את ההלכה להרבה יותר מזמין וזמן, כיון היא תשוב לפיקידה המסורתית - להגדיר את הנורמה הדתית, ולא את המצינוות הדתית.

1. המאמר הינו עיבוד של שיעור שהועבר באוהל נחמה ב- 28.03.05 במסגרת סדרת שיעורים של תנועת "נאמות"

תורה ובעזה".

2. ר' חיイ אבן פוקודא, ספר חוגות הלבבות, הקדמה.

3. על הדבקה בחסידות ועל שורשיה הקבליים, ראו, משה אידל, קבלה החבטים חזדים, עמ' 53 - 76.

4. יש לציין, שהעמודה על פיה המצאות הם אכן האפק הייחודי באמצועו ממשם האדם את ייעודו הדתי, קיימת היותה בהגות היהודית. כדוגמא מובהקת לכך ניתן להציג את המקובלמים מזרום התיאוטופי - תיאוריג. ריבים מהם סבורו שהפרקדו של האדם משישראל הוא לתקן את האלהות וכי המצאות הם הכליל היחיד באמצועו נתן למלא ייעוד זה. מאמר זה זו למעשה בהשלכותיה של ניצחונה של

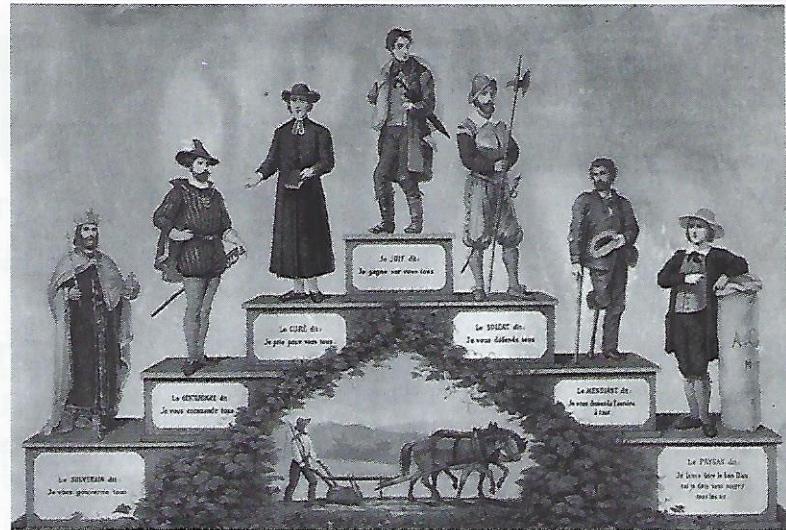
עמדו זו, בחורה הדתית בישראל.

5. להחמרה הלוות שורשים אמנים בתקופות קודמות, אך היא קיבלה ממשמעות מחוות בעת החדשנה. רואו, בנימין בראו, החzon איש: הלהכה אמונה וחברה, חיבור לשם קבלת התואר דוקטור, באוניברסיטה העברית בירושלים, עמ' 211 - 217. נראה שהចורך לראות בהלהכה את חזות הכל, נולד כתגובה להשכלה ולפרומה, על רק

ראוי, יעקב צע, הלהכה במיצור, עמ' 13.

6. יתכן וכן טמונה החשיבות של הרין שהתקים ב- "דעתו" 20, סבב שלheit חי האישות לפני ונישואין. ספר אס המאמר יצמיה פסק הלהכה המתיר מיניות מוחץ לחוי הנישואים. הלהכה אינה יכולה ואף אינה צריכה להתגמש אל מול כל צורך חברתי המתוורדר. אולם, עמוקה, המאמר אינו מठיג את הלהכה אלא את החברה. גם לאחר המאמר מגע מיינן לפני חתונה נותר בעל אותו מעמד הלהכה אך הוא כבר לא באותו מעמד סוציאולוגי. זאת מושם שמעצם שיקור התופעה, מביך חטא זה את מעמדו כתהה שובר זהות. כשם שדתיים עוברים על מצותות רבות, ללא שוויים לציבור הדתי יפגע, כך הם עוברים גם על איסור זה.

7. רבינו נחמן קרכמאל, מורה נבומי הזמן, ברלין טופ"ר, עמ' ח', צב, צג. דוד הרטמן, מסני לציון - חידושה של בותה, תל אביב, 1992, עמ' 303 - 325.

היהודים בראש הפיראמידה החברתית ה"אמיתית", צרפת, 1880

הרמב"ם עשה כאן מહל מפתח מבחן לשונית, כשהוא מזהה בין מי שחוותר את כל האפשרויות לימייש דת, היא מאבדת את המונפל שלה על החיים הדתיים, ומילא נפתחיםعروצים דתיים שאיןם הולכים. יתרון שבנקוזה זו נועצה המוטיבציה להעלות את מעמד המצאות שאין רצינאיות. לפי הרמב"ם המצינות הדתית היא אוניברסאלית והלהכה היא פרטיקולרית. זהו פער קשה לגשר עליו, וכן החברה הדתית בוחרת לוותר על המתח באמצעות תיחום חדש הדתית. הדרך המוביליה לידיות האל פתוחה לכל בני עולם. הרמב"ם מודה כאן, למעשה, כי היהדות אינה טומנת בחובה את האופציה היהירה להגיע אל מצינות דתית. במצב זה, רק היהודי יכול להגיע למצינות, כי רק הוא יכול להחמיר, להקפיד ולדקך. כשההלהכה היא מרחב מימוש המצינות הדתית היחיד, אז רק היהודי יכול להגיע לדרגות המצינות.

נדמה שכיוום, הדותות המתחרות אין מציבות פיתויים חיים אמיתיים בפני היהדות. הגולות התייאומית והצורך להתגונן בפני האיום אנטרוניתטי. עם סיומו של האיום הדתי, יכול גם חרדת האקסקלוסיביות להיעלם. הצורך להציג את ההיבט הפרטיקולרי של היהדות בתקופה זו הוא שימוש בלתי מעודכן באטען הגנה כנגד איום שאנועו עז. יכול להיות שהגיעה השעה לשחרר את המצינות הדתית מהלהכה, ולהסביר לה את המועד הא-חלכתי שלה. החברה הדתית תצמיה א-ידיאלי טיפוס חדש. המעליה הדתית לא עוד המחמיר הלוותה. הטיפוס המצוי יכול להיות האדם המוסרי, או האדם המשכיל, האדם הדבק

יכול להיות שהגיעה השעה לשחרר את המצינות הדתית מהלהכה, ולהסביר לה את המועד הא-חלכתי לה את המועד הא-חלכתי. המעליה הדתית לא יהיה עוד המחמיר הלוותה. הטיפוס המצוי יכול להיות האדם המוסרי, או האדם המשכיל, האדם הדבק